

СТАНОВИЩЕ

**От проф. д-р Иван Марков
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“**

**член на научно жури със Заповед РД 38-308/ 25.06.2025 г. на Ректора на
СУ „Св. Климент Охридски“
за придобиване на ОНС „доктор“,
професионално направление 4.4. Науки за земята,
докторска програма „География на рекреацията и туризма“
към катедра „География на туризма“, Геолого-географски факултет,
СУ „Св. Климент Охридски“**

за дисертационен труд на тема:

**„Ефективност на политики и мерки за подкрепа на дейността на
туроператорите в условия на ограниченията, наложени от COVID 19
(сравнителен анализ на държавни политики)“
на Николай Александров Йотовски -
задочен докторант към катедра „География на туризма“ при ГГФ
научен ръководител: доц. д-р Елена Петкова**

Данни за докторанта

Докторант Николай Йотовски има бакалавърска степен „Маркетинг и реклама“ в Нов български университет (1991 – 1997 г.); магистър е по „Стопанско управление“ във Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“ (октомври 2003 – юли 2005 г.); магистър по „Икономика и управление на туризма“, СУ „Св. Климент Охридски“ (октомври 2005 – юли 2007 г.); докторант в катедра „География на туризма“, СУ „Св. Климент Охридски“ (юли 2020 – юни 2025 г.). Кариерното развитие е почти изцяло свързано с туристически предприятия и административни структури. Експерт маркетинг и мениджър в Институт по маркетинг, „Раул травел“, „Планет травел“. Огромният опит, натрупан в ОП „Туристическо обслужване“ – София и Министерството на икономиката, енергетиката и туризма (и следващи трансформации) като държавен експерт (1998 – 2014 г.), е оказал позитивно влияние върху компетенциите на Николай Йотовски в туристическите дейности.

Данни за докторантурата

Кандидатът е представил изискуемите документи. От тях се вижда, че докторант Николай Йотовски успешно е изпълнил индивидуалния учебен

план. Не са констатирани сигнали за плагиатство. Приложена е декларация за оригиналността на дисертационния труд. Николай Йотовски е изпълнил минималните изисквания на националните наукометрични показатели с публикуването на 5 статии по темата на дисертационния труд в авторитетни научни издания.

Дисертационният труд е обсъден на разширено заседание на катедра „География на туризма“ на Геолого-географския факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ на 27.05.2025 г. и предложен за публична защита.

Характеристика на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд се характеризира с подбор на актуална тема, открояваща се с комплексен характер, както и добро съчетание на текст и приложения в съдържанието. Литературата е описана стандартно. Повечето от заглавията са цитирани коректно и имат ясна връзка с изследователската тематика. *Дисертантът си поставя като основна цел на изследването оценка на ефективността на мерките, предприети за подкрепа на туроператорите в условията на COVID-19.* Към основната цел са формулирани **осем задачи** (теоретични и практически).

Анализирайки добри практики и предизвикателства, докторантът разглежда основните фактори, които са повлияли върху успеха или неуспеха на прилаганите политики. Направен е сполучлив опит за оценка на дългосрочните последици от кризата върху туристическия сектор и възможностите за адаптация на туроператорите към новите реалности. Формулирани са препоръки за бъдещи стратегии, които могат да гарантират по-добра устойчивост на сектора при евентуални нови кризи. Според дисертанта критериално ефективността на държавни политики (социално-икономически мерки) в подкрепа на дейността на туроператорите в условия на кризи (ограничения, вкл. пандемии и др.) се детерминира от брой запазени фирми, брой запазени работни места и брой подпомогнати финансово фирми. Изследването е в обем 191 страници (без приложенията), включващи 8 таблици и 69 фигури. В структурно отношение се състои от увод, три глави, заключение, библиография със 166 източника и 1 приложение.

Първа глава. Теоретико-методологични основи на изследването – изясняват се въпроси като: обект, предмет, цели, задачи на изследването и изследователски въпроси; методи на изследване; определения и теоретична рамка; туроператори и туроператорска дейност. Изяснява се същността на

ефективността като ключова концепция за оценка на успеха на различни системи и процеси. Тя описва степента, до която даден процес, система или дейност успява да постигне поставените цели, типовете ефективност, методологии за измерване на ефективността, ефективност в туризма. Разглеждат се политики в туризма.

Втора глава. Интерес представлява SWOT анализ на политики и мерки за подкрепа на дейността на туроператорите в условия на ограниченията, наложени от COVID-19, а също така ситуационният анализ на последващи проблеми в туризма (след края на пандемията при пълно отпадане на ограниченията за пътувания).

Трета глава. Това е основна глава в изследването. Проучванията на докторанта налагат изводи, които са от ключово значение за ефективни мерки при бъдещи подобни пандемични кризи. Въпреки сложната ситуация, в която се намират туроператорите през 2020 г. (поради забрани за пътувания, причинени от обявената пандемия), до масови фалити не се стига. Според проучването мнението на туроператорите е, че въпреки някои несъвършенства и забавяния мерките, предприети за тяхното подпомагане, са ефективни. Това е добра индикация за работата на институциите, отчитайки факта, че ситуацията на пандемия не позволява контрол, а и липсват добри практики и предишен опит за адекватен отговор на кризата. Направен е анализ на ефективността и ефикасността на мерките и политиките на държавно ниво и на ниво ЕС за подкрепа на дейността на българските туроператори. Според докторанта може да се твърди, че ефективността на държавната политика за подпомагане на туроператори е оценена високо от самите тях. Една от причините за това е диалогът, който държавните институции провеждат с тези туроператори и техните сдружения.

Предлага се модел за ефективни социално-икономически мерки в подкрепа на дейността на туроператорите в условия на кризи (пандемии и др.). На базата на резултатите от проучванията и анализа на добри практики е направен опит за конструиране на **авторски общовалиден обобщен, базиран на ефективни държавни политики, емпирично обоснован модел на система от социално-икономически мерки, мерки за подкрепа на дейността на туроператорите в условия на кризи.**

Авторефератът отговаря на съдържанието на дисертационния труд и отразява постигнатите резултати. Той е изготвен в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България и правилника за неговото приложение.

Приноси

Приемам научните приноси, формулирани от докторанта. Практически от решаване на изследователските задачи са изведени и приносни елементи от изследването. Прилагането на конкретни и целенасочени държавни политики и на мерки е от ключово значение за стабилността и устойчивото развитие на туроператорския сектор. Независимо дали става дума за страни от ЕС, или извън него, успешните практики се характеризират с координация между държавните институции и частния сектор, финансова подкрепа в кризисни моменти, намаляване на административната тежест и създаване на доверие у потребителите. Комбинацията от икономическа подкрепа, правна рамка, публично-частно сътрудничество и ориентираност към иновации създава здрава основа за развитие на сектора не само в настоящето, но и в дългосрочен план. Критериално ефективността на ефективни държавни политики (социално-икономически мерки) в подкрепа на дейността на туроператорите в условия на кризи (ограничения, вкл. пандемии и др.) се детерминира от брой запазени фирми, брой запазени работни места и брой подпомогнати финансово фирми.

Заклучение

В заключение, предложеният труд доказва, че дисертантът показва задълбочени знания, умения и подготовка за самостоятелно използване на методите на научното изследване, научната литература, статистическа и друга информация. Представеният дисертационен труд е актуален и в завършен вид, отговаря напълно на изискванията, съдържа необходимите научни и научно-приложни резултати. В работата са демонстрирани практически резултати, които представляват *оригинален принос* на докторанта. Изложението е ясно и богато илюстрирано, а езикът и стилът са в съответствие със стандартите за научност и достоверност.

Качеството на дисертационния труд и на съпътстващите документи ми дава основание да дам категорично положителна оценка (ДА) относно присъждането на образователната и научна степен „доктор” на докторант Николай Александров Йотовски, професионално направление 4.4. Науки за земята, научна специалност „География на рекреацията и туризма“.

10.09.2025 г.

гр. Велико Търново

Член на научното жури:

проф. д-р Иван Марков